

۲۲۹۶۵۴۴

نگاهی انتقادی به رویکرد آموزش فلسفه به کودکان
و چالش های پیش روی آن با تاکید بر نقش محوری
دانش آموزان

نویسنده : پروانه حیدری

www.ketab.ir

انتشارات زرنوشت

تهران - ۱۴۰۱

سرشناسه	:	حیدری، پروانه، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور	:	نگاهی انتقادی به رویکرد آموزش فلسفه به کودکان و چالش های پیش روی آن با تاکید بر نقش محوری دانش آموزان / پروانه حیدری، ویراستار: عاطفه ابراهیمی
مشخصات نشر	:	تهران: زرنوشت، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری	:	۱۶۰ ص.
شابک	:	۹۷۸ - ۶۲۲ - ۲۸۸ - ۳۵۱ - ۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	فهرست نویسی کامل این اثر در http://opac.nlia.ir دسترس است.
شناسه افزوده	:	ابراهیمی عاطفه ۱۳۷۱- ویراستار

انتشارات زرنوشت

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی،
کوچه مهدی زاده، شماره ۲۷، واحد ۱۹
تلفن: ۰۹۰۲۴۸۶۸۹۵۶ - ۶۶۴۷۹۶۱۵ - ۶۶۴۳۵۶۳۷
www.zarvesht.com

نگاهی انتقادی به رویکرد آموزش فلسفه به کودکان و چالش های پیش روی آن با تاکید بر نقش محوری دانش آموزان

نویسنده: پروانه حیدری

ویراستار: عاطفه ابراهیمی

• چاپ اول: ۱۴۰۱ • شمارگان: ۱۰۰ نسخه • ناشر: زرنوشت

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۲۸۸ - ۳۵۱ - ۵

قیمت: ۵۵,۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است.

فهرست

۷.....	پیشگفتار
۹.....	فصل اول: کلیات تحقیق
۹.....	مقدمه
۱۱.....	مبانی آموزش فلسفه
۱۷.....	فصل دوم: بررسی تاریخچه موضوع و پیشینه‌ی مطالعات انجام شده
۱۷.....	مقدمه:
۲۰.....	سقراط، (۴۶۹-۳۹۹ ق.م)
۲۳.....	افلاطون (۴۲۷-۳۴۷ ق.م)
۲۷.....	دکارت (۱۶۵۰-۱۵۹۶)
۲۸.....	ژان ژاک روسو (۱۷۷۸-۱۷۱۲ م)
۳۱.....	کانت (۱۸۰۴-۱۷۲۴)
۳۲.....	هگل (۱۸۳۱-۱۷۷۰ م)
۳۵.....	سورن کی‌یرکگارد (۱۸۵۵-۱۸۱۳ م)
۳۷.....	پیرس (۱۹۱۴-۱۸۲۹ م)
۳۸.....	جان دیویی (۱۹۵۲-۱۸۵۹ م)
۴۱.....	نلسون (۱۹۲۷-۱۸۸۲ م)
۴۳.....	ماتیولپمن
۴۶.....	ریشه‌های تاریخی برنامه در میراث فلسفی تمدن اسلام

تحقیقات تجربی	۵۰
فصل سوم: معرفی برنامه درسی فلسفه و آموزش آن برای دانش آموزان	۵۹
مقدمه:	۵۹
هدف های آموزش فلسفه برای دانش آموزان	۶۰
بهبود توانایی استدلال	۶۱
پرورش خلاقیت	۶۲
رشد فردی و میان فردی	۶۲
پرورش درک اخلاقی	۶۳
پرورش توانایی مفهوم یابی در تجربه	۶۴
پرورش تفکر همراه با دقت و مراقبت (تفکر عاطفی)	۶۵
آیا عواطف می تواند شناختی باشد؟	۶۵
ارزش چه بعدی از تفکر است؟	۶۸
نمونه ای از پیش فرض های راهنمای ساخت یک برنامه درسی برای فلسفه در مقاطع مختلف تحصیلی (لیپمن ۱۹۹۱):	۷۰
محتوای آموزش برنامه درسی آموزش فلسفه	۷۲
اجتماع کاوشگر	۷۵
"چارچوب کلی از موضوعات مورد بحث در اجتماع کاوشگر"	۷۹
فرایند اقدام در یک اجتماع کاوشگر	۸۴
مراحل اجتماع کاوشگر	۸۵
فصل چهارم: نگاهی انتقادی به برنامه آموزش فلسفه و چالش های پیش رو	۸۷
مقدمه	۸۷
بررسی دیدگاه های حامیان فلسفه	۹۸
نقدهای وارد به برنامه آموزش فلسفه و چالش های آن:	۱۰۴
ضعف ها و قوت های محتوای برنامه آموزش فلسفه به کودکان با تاکید بر دانش آموزان	۱۱۲

۱۱۲	عدم تناسب روانشناختی و فرهنگی داستان ها
۱۱۳	چالش های کاربردی فلسفه برای دانش آموزان
۱۱۹	ارائه الگو جهت اجرای فبک در آموزش و پرورش ایران
۱۲۰	ضعف ها و قوت های عناصر درونی برنامه آموزش فلسفه
۱۲۳	راهکارهای استراتژیک جهت کاهش نسبیت گرایی
۱۲۷	راهکارهای استراتژیک جهت محدودیت تفکر انتقادی هنجارشکن
۱۳۰	محتوا
۱۳۱	راهکارهای استراتژیک برای بومی سازی محتوا
۱۳۴	فرصت ها و چالش ها
۱۳۵	اسلام و دموکراسی
۱۳۵	اسلام و عقلانیت
۱۳۶	اسلام و تفکر خلاق
۱۳۶	اسلام و تفکر انتقادی
۱۳۷	اسلام و تفکر مراقبه ای
۱۳۹	چالش های اجرای برنامه فلسفه در ایران
۱۳۹	راهکارهای استراتژیک در حل چالش های جامعه
۱۴۱	آموزش و پرورش
۱۴۱	راهکارهای استراتژیک برای دفع چالش های آموزش و پرورش
۱۴۲	معلم
۱۴۲	راهکارهای استراتژیک برای حل چالش های معلمی فبک
۱۴۴	والدین
۱۴۵	راهکارهای استراتژیک برای حل چالش های والدین
۱۴۶	فعالیت های دانشگاهی
۱۴۷	الگو
۱۴۷	جمع بندی:

پیشگفتار

آموزش و پرورش از مهمترین نهادهای اجتماعی می باشد. در واقع، کیفیت فعالیت سایر نهادهای اجتماعی تا اندازه زیادی به چگونگی عملکرد آموزش و پرورش بستگی دارد. کیفیت در حال حاضر یکی از محورهای اصلی همه مباحث آموزشی است و ارتقای آن مهمترین وظیفه وزارت آموزش و پرورش است. منظور از آموزش و پرورش در نوشتار حاضر همان آموزش و پرورش رسمی می باشد، که از دوره ابتدایی شروع و با اتمام دوره متوسطه به پایان می رسد و نهاد آموزش و پرورش کشور وظیفه اجرای آن را برعهده دارد.

بطور کلی می توان اشاره کرد، در دنیای پیچیده امروز هیچ کس بی نیاز از تعلیم و تربیت نیست، امروز فعالیت در مدرسه و آموختن، خود بخش عظیمی از زندگی انسان هاست، دیگر نمی توان با طرز تلقی گذشته به شاگرد و تربیت او نگریست. اگر معلمان با اصول و مبانی و هدف های تعلیم و تربیت، ویژگی های دانش آموزان و نیازهای آن ها و روش ها و فنون تدریس آشنایی نداشته باشند، هرگز قادر نیستند به عنوان سازندگان جامعه ایقایی نقش کنند. مهم ترین عامل توسعه پرورش ذهنی علمی در یک جامعه نظام آموزشی است.

لازم به ذکر است که، برنامه های زیادی برای آموزش دانش آموزان در نظر گرفته شده است که بعضی از این برنامه ها بسیار جدید بوده و رویکرد قدیمی آموزش را رد می کنند. این برنامه های آموزشی جدید طبق نیازها و خواسته های آموزشی دانش آموزان بنا شده و مورد توجه قرار گرفته اند. یکی از حوزه های آموزشی که طی سال های اخیر مورد توجه متخصصان آموزشی و محافل تربیتی جهان قرار گرفته است، حوزه آموزش فلسفه به دانش آموزان به ویژه فراگیران دوره ابتدایی می باشد. منطق زیر بنایی این قلمرو آنقدری است که شرایط لازم را برای رشد و قابلیت های عقلانی و شناختی دانش آموزان و پرورش تفکر انتقادی آنها فراهم کرده تا آنان بتوانند در آینده به عنوان شهروندانی مسئول، نقاد و پایبند موازین اخلاقی به وظایف و تکالیف اجتماعی مختلف خود عمل نمایند. در پایان می توان ذکر کرد که، کمال انسان در گرو تربیت صحیح می باشد و آموزش و پرورش وسیله رسیدن آدمی به نهایت شرف انسانی است. کانت فیلسوف شهیر قرن هیجدهم معتقد است: «بشر تنها با تعلیم و تربیت آدم تواند شد و آدمی چیزی

جز آنچه تربیت از او می‌سازد، نیست. از این رو مسئله تعلیم و تربیت بزرگترین و دشوارترین مسئله‌ای است که انسان با آن درگیر است. «نظام آموزش و پرورش مسئولیت عظیم باروری و شکوفایی استعدادها و توانایی نسل کنونی و آتی جامعه را برای نیل به توسعه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی به عهده دارد. امروزه نقش تعلیم و تربیت به عنوان یکی از عوامل اصلی بهبود استانداردهای زندگی و رشد و توسعه جوامع انسانی بر هیچ کس پوشیده نیست. آموزش و پرورش از مهمترین نهادهای اجتماعی می باشد. در واقع، کیفیت فعالیت سایر نهادهای اجتماعی تا اندازه زیادی به چگونگی عملکرد آموزش و پرورش بستگی دارد. آموزش و پرورش در پروراندن فرد و در بالنده کردن جمع نقش حیاتی دارد.